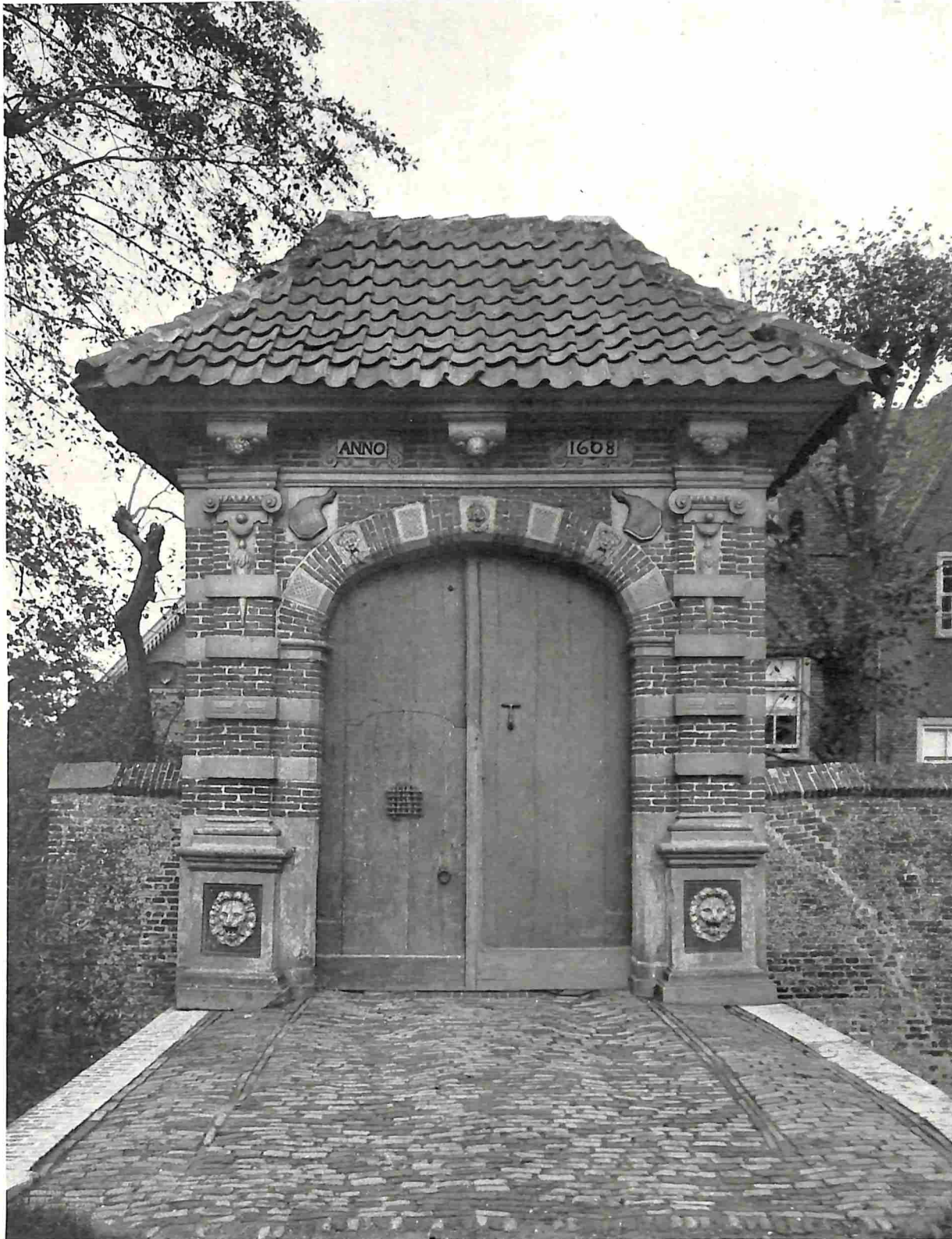

BUITEN

14^E JAARGANG N^O. 39

ZATERDAG 25 SEPTEMBER 1920.

HET POORTJE VAN HET „HUIS MET DE HAMMEN” BIJ DELFT.

BUITEN

Geïllustreerd Weekblad
aan het Buitenleven gewijd

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

KINDEREN DER ZEE (39), NAAR HET ENGELSCHE VAN H. DE VERE STACPOLE	BLZ. 458
DE Vlieg, DOOR J. SCHUITEMAKER CN.	„ 459
HET HUIS MET DE HAMMEN, DOOR C. L. H., GEÏLL.	BLZ. 457, 459
DE GRACHTEN VAN DELFT, DOOR MR. A. LOOSJES, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 460—461
HERFSTGEBRUIKEN, DOOR K. L. SCHAMP	BLZ. 462
ORCHIDEEËN, DOOR T. V. D., GEÏLLUSTREERD	„ 462
DE AMSTERDAMSCH KERMIS, DOOR N. N.	„ 463
OUDENAARDE (SLOT), DOOR S., GEÏLLUSTREERD	BLZ. 463—468
WAT DE VOGELS IN TWENTE ZINGEN, DOOR DE R.	BLZ. 466
WONDERE VERHALEN UIT DE WILDE NATUUR, DOOR F. ST. MARS, VERTAALD DOOR S. J. BARENTZ—SCHÖNBERG	„ 467
ONTVANGEN BOEKEN	„ 468

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

De uitgevers verzoeken beleefdelyk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

KINDEREN DER ZEE.

39) *Naar het Engelsch van H. de Vere Stacpole.*

BOEK III.

DE FULMAR.

HOOFDSTUK XI.

DE VEER.

TOEN Magnuss in Reykjavik aankwam, begaf hij zich rechtstreeks van de kade naar Stefansson's kantoor, waar hij een gevoeligen schok kreeg door de wijze waarop deze het bericht omtrent Ericsson opnam. Stefansson vond de tijding verschrikkelijk, maar de manier waarop een en ander was verborgen gehouden, nog vreeselijker. Dit was een ernstige zaak en de autoriteiten moesten er mede in kennis worden gesteld.

„Dus U meent, dat ze hem naar het hospitaal moeten zenden?” zeide Magnuss.

„Juist” antwoordde Stefansson, geen acht slaande op den toon van den ander.

De twee mannen zaten tegenover elkander in Stefansson's zitkamer. Hij had voor den bezoeker sigaren en brandewijn laten brengen en Magnuss leunde achterover in zijn stoel, zijn arm over de stoeleuning geslagen.

„Wel”, zeide Magnuss, „en hij zal niet naar het hospitaal gaan. Voorloopig blijft hij waar hij is en dan zal ik hem langs de kust naar de Arnafjordur brengen. Ik heb alles bij mezelf overlegd.”

„Maar denk eens aan het gevaar voor jezelf en andere menschen!”

„Ik zal wel op mezelf passen en er zijn geen andere menschen daarginds.”

„Wel,” antwoordde Stefansson, „jij kunt dat alles nu wel mooi en goed vinden, maar ik houd het voor mijn plicht...”

„Als u het vertelt”, dreigde Magnuss in wien de brandewijn begon te werken, „zal ik u vermoorden. Dat is kort en bondig. Laat ons dus over iets anders spreken en onze zaken afdoen.”

Stefansson ging nu over op een ander onderwerp en vertelde van Gudmundsson die Reykjavik eenige dagen geleden had verlaten en waarvan men tot op heden niets had vernomen. Magnuss echter trok zich hiervan niet veel aan.

Toen de „Ingolfur” zich had ontlast van haar passagiers

en lading, bleef zij nog een dag liggen en ving daarop den terugtocht langs de kust aan, met Magnuss aan boord.

Zij kwamen om negen uur 's morgens te Skarsstöd, en het eerste nieuwtje dat Magnuss ter oore kwam, was de verdwijning van Schwalla. Niemand voer meer ter vischvangst uit, alle werkzaamheden waren gestaakt en de laatste vier dagen had de geheele bevolking het land afgezocht, de heuvelen, het Flókadal en de kust.

Aan de eilanden had niemand gedacht, evenmin om te zien of ook een der booten miste. Helga vermoedde alles, doch aangezien zij niet wist waar Ericsson zich verborgen hield en Magnuss haar had laten beloven niets te zeggen, zweeg zij.

Magnuss vermoedde oogenblikkelijk de ware toedracht der zaak en haastte zich naar de haven.

Ja, het bootje was weg. De „Helga” lag in drie vadem diep water voor anker, maar het kleine bootje was verdwenen. Het was nooit bij hem opgekomen dat Schwalla zoiets zou kunnen doen — en nu was zij vier dagen met Ericsson op den Fulmar alleen geweest!

Hij nam op denzelfden rotsrand plaats, als waarop Schwalla en Ericsson dien gedenkwaardigen dag hadden gezeten.

En nu was zij tot hem gegaan en had alles vergooid, — haar leven en haar goeden naam!

Magnuss had, bij zijn vele eigenaardigheden, iets van een oude jongeuffrouw waar het het gedrag betrof van fatsoenlijke vrouwen in haar omgang met mannen. Bovendien was Schwalla zijn nichtje en een smet op haar was er ook een op hem.

Hij moest dadelijk handelen. Iets moest hij doen om haar terug te doen komen en indien dit niet mocht gelukken, haar voor schande te behoeden. Hij zag nu het onvermijdelijk einde in van den man dien hij zich had voorgenomen te beschermen en te blijven liefhebben — zelfs al zou hij, Magnuss, hetzelfde lot moeten deelen.

Maar wát te doen?

Opeens kwam een denkbeeld bij hem op en hij begaf zich langs de kust naar de stad. Gunarsson was nog buiten om te zoeken; evenals Súrsson, Briem en vele anderen. Gunarsson betaalde hun vijf kronur hiervoor per dag, en had duizend kronen beloofd aan hem, die het eerste nieuws aanbracht omtrent haar, die verloren was.

Olsen, de dominee, was de eenige die geen deel aan de nasporingen had genomen, maar hij bad voor Schwalla. Hij was een fijngevoelig man en den dag dat hij naar Bjarnarnes gaande, Ericsson had ontmoet, lag nog diep in zijn geheugen.

Zooals het toeval wilde, was Olsen de eerste, dien Magnuss ontmoette toen hij de kust verliet. Magnuss greep zijn arm en geleidde hem naar de pier. Nadat de „Ingolfur” haar passagiers aan wal had gezet, was zij vertrokken en men zag nu niets meer dan een stipje op de verre zee.

De pier was geheel verlaten en daar, staande voor Olsen, vertelde Magnuss alles.

„En zij ging tot hem,” sprak Olsen, toen Magnuss had uitgesproken. Hij was oogenschijnlijk een bezadigd man, doch nu scheen het, alsof een vulkaan in hem woedde. Zijn oogen glansden en hij had zich zoo hoog opgericht, dat het scheen alsof hij veel grooter was, dan in werkelijkheid het geval was.

„Ja, zij ging tot hem.”

„O,” riep Olsen uit, „wat een vrouw!”

„En nu,” besloot Magnuss, „ga ik naar hen toe en had graag dat u met mij meëgingt. Zij heeft alles met voeten getreden, doch iets is er nog te redden en ik wil dat u dit doet.”

Olsen begreep hem.

„Ik zal komen,” zeide hij.

Zij namen den terugweg naar de haven en Magnuss maakte een der zeilbooten gereed. Olsen stapte in en Magnuss stuurde en zorgde gelijktijdig voor het zeil; zoo voeren zij weg.

Het was nu midden op den dag, en de wind die de laatste dagen uit het zuiden was gekomen, blies nu uit het zuidwesten en aan den horizon strekte zich een lijn uit van witte wolken als blanke zwanen, en door deze tegenstelling scheen het blauw der zee scherper afgeteekend.

Toen zij de plaats hunner bestemming naderden, vlogen de meeuwen van den Fulmar hun tegemoet als om hen in oogenschouw te nemen, en de sternes vlogen om de boot, elkander najagend.

Terwijl Magnuss het roer overhaalde en recht op de kust aanstuurde, ging zijn adem zwaar. Waar was de boot waarin Schwalla was gekomen? De kuststrook was de eenige plaats

waar deze met mogelijkheid kon zijn en toch was zij nergens te bekennen.

Toen de kiel over het zand schuurde, sprongen zij uit de boot, trokken haar op de zandstrook, en Magnuss, vooruitgaande, ging met haastige schreden naar de grot.

Deze was verlaten. Toch was Schwalla er geweest, want op de dekens, die netjes opgevouwen lagen in een hoek, was de zwart- en witte veer van een himbrimi neergelegd. Ericsson had haar eens op de klippen gevonden en haar aan Schwalla gegeven die haar steeds op haar hoed had gedragen.

Magnuss nam de veer en stond er eenige oogenblikken mede in de hand. Toen, zonder een woord te zeggen, ging hij haastig de grot uit, gevolgd door zijn metgezel, en beklom het plateau.

Ook daar was niemand.

Van hieruit kon men elk deel van den Fulmar waarop men kon vertoeven, overzien. Niets was hier te bekennen dan de meeuwen en de rotsen en de wit schuimende golven, wier stemmen, van uit de diepte komend, klonken als een requiem.

Magnuss' blik, zich afwendend van den Fulmar, dwaalde over het blauw van den Fjord alsof hij nochtans hoopte een zeil te zien of eenig ander teeken van hen die waren verloren.

Er was niets.

De middagzon bestraalde de geheele wereld; zelfs de meeuwen rustten uit van haar eeuwig terugkerende taak en boven hun hoofden, tegen het zonlicht in, vlogen de rotspelikanen naar het zuiden.

Van Sandur Punt tot aan de Huammsfjordur en vandaar tot de Skagastrond Baai, vertoonde de kustlijn zich van de schuimende lijn der branding af tot aan de zacht getinte heuvelen in de verte, en van Breidavik Punt tot aan Snaefelsness lag de zee, ongerept, vredig, te slapen in de blauwe atmosfeer.

EINDE.

DE Vlieg.

WAT is 'n mensch in vergelijking met 'n vlieg! Als *wij* haar volharding bezaten en haar behendigheid, wat 'n groote dingen zouden we kunnen volbrengen. Hebt ge nooit het geduld bewonderd, dat ze tentoonspreidt, als ze zich heeft voorgenomen op het puntje van uw neus te wandelen, ondanks al uw wanhopige pogingen om haar te vangen?

Het is overigens absoluut nutteloos, haar dood te wenschen. Vernietig haar, en ze wordt oogenblikkelijk vervangen door 'n andere vlieg, die op haar gelijkt als haar tweelingzuster, en die, voor de afwisseling, het nu eens op uw oor of uw voorhoofd heeft voorzien. Men vraagt zich af, hoe Noach toch zoo onbegrijpelijk dom heeft kunnen zijn, om niet van de gelegenheid gebruik te maken om de vliegen van de aarde te verdelen: hij had er immers maar twee in z'n ark! Op uw baard, als ge er een hebt, verricht ze 'n menigte acrobatische toeren, die gij haar benijden kunt; ze loopt tegen 't plafond met 't hoofd naar beneden (ik zet 't u in vieren om 't haar na te doen!) of wel ze ontvouwt eensklaps haar fijne, doorschijnende vleugels, en pakt zich weg, terwijl ze u uitlacht. Ze heeft zeer goed gezien met haar oogjes met ontelbare facetten, dat uw hand zich gereed maakte haar te grijpen!

Met hetzelfde goed humeur bewoont ze de wanden van 'n stal als de beschilderde en vergulde plafonds van 'n paleis, en ze vindt evenveel genoegen in 't gezelschap der dieren als in dat van de menschen. Het is waar, dat deze laatsten graag haar gezelschap zouden missen en dat ze haar verfoeien en belasteren op schandelijke wijze.

'n Korrel suiker is voldoende om haar te voeden. 'n Druppel water stilt haar dorst. 'n Zonnestraal maakt haar gelukkig en doet haar dansen van verrukking. En 's winters gaat ze slapen, wat de beste oplossing is van de moeilijkheden, ontstaan door duurte en schaarschte van levensmiddelen en brandstof.

Ongelukkig heeft haar ontwikkeling geen gelijken tred gehouden met den algemeenen economischen vooruitgang.

Zoo heeft ze zich b. v. niet kunnen gewennen aan de doorzichtigheid van het glas. Dit veroorzaakt menigmaal haar ondergang. Ook speelt haar gulzigheid haar meermalen booze parten: waar ze zuivere honing meent te vinden, vindt ze slechts 'n ellendige kleefstof, en als slachtoffer der mensche-lijke boosheid komt ze noodlottig om. Helaas trekt zich de vereeniging tot bescherming van dieren niets aan van haar langen en wreeden doodstrijd, en we zien met ijskoude

onverschilligheid haar wanhopige pogingen aan om zich te bevrijden en haar teere vleugeltjes weer los te maken. Al haar slimheid verhindert niet, dat ze, hoe ook in andere opzichten onze meerdere, vrij wat lichter te verpletteren is dan wij, menschen.

J. SCHUITEMAKER Cz.

Het Huis met de Hammen.

Bij de voorplaat.

AN den straatweg van Delft naar Rotterdam staat, een kwartier zoowat van de haven, kort voorbij Delfts grenspaal, in de ten doode opgeschreven gemeente Vrijenban, een eigenaardig poortgebouwtje. 't Staat links van den weg, waar de weiden een wijd uitzicht bieden, aan den anderen kant loopt een schutting van een honderd meter — uit de lang vervlogen dagen dat het hout nog goedkoop was en er daardoor makkelijk allerlei misdrijven jegens den goeden smaak mee konden worden gepleegd.

Het bewuste poortgebouwtje met aan weërszijden een brokje muur, staat er nog zoo frisch, alsof het er gisteren pas is neergezet en toch dateert het al uit 1608, gelijk de steen bovenin duidelijk vermeldt. Het bestaat uit een baksteen boog op baksteen, met zandsteen banden afgewisselde pilasters. De consoles welke het dak dragen, zijn van koppen voorzien. De groote poortdeur heeft weer een kleine in zich, waardoor 't personenverkeer gaat, doch gewoonlijk staat de poort wagenwijd open. In 't kleine deurtje is een klinket of kijkgat, verzekerd door gesmede ijzeren tralies.

Achter de poort ligt een boerderij met dubbelen gevel. De eerste gevel, voor het onderste gedeelte van mooi tonige baksteen, is oud. Ze heeft korfbogen, banden en drie fraaie ankers op de lisenen. De top welke er op is gezet, is echter even akelig als de tweede gevel.

Het poortje heeft het merkwaardige dat in de beide zwikken een smakelijk bruine ham is aangebracht.

Deze ham illustreert den naam der boerderij.

Hoe deze aan den eigenaardigen naam is gekomen?

De gangbare uitlegging is, dat de oorspronkelijke eigenaar in den Spaanschen tijd, toen hij zich niet veilig achtte voor „Duc Dalf en zijn snoed gebroed" en het beter vond naar Emden of elders, in elk geval buiten de landspalen te verdwijnen, zijn eigendom, dat toch groote, haast zekere kans liep geconfisceerd te worden, voor twee hammen van de hand deed.

De volksgeest is nog steeds dol op en vol van romantiek en dus heeft dit verhaal, deze legende grif ingang gevonden en zich tot op den huidigen stonde staande gehouden. Merkwaardig echter is dat geen enkele beschrijving van Delft, noch die van Bleywijck, noch die van 1729, welke bij Boitet verscheen als uitbreiding en vervolg op eerstgenoemd werk, dat nog steeds de basis van alle onderzoek is, over dit poortgebouwtje, noch het verhaal van den verkoop ook slechts met één woord rept. Slechts door mondelinge overlevering leeft het voort.

De archivaris van Delft, Mr. L. Bouricius, meent een andere verklaring van den ham te hebben gevonden. Zooals steeds, als 't een romantisch verhaal betreft, is die tweede verklaring zeer prozaïsch en nuchter.

Op de kaarten van de oude gemeenten Delft, Hof van Delft en Vrijenban, zcoals die in de 16e eeuw bestonden, Hof van Delft, alles wat van de Schie afloopt, Vrijenban, alles wat tot de Schie komt, — de namen enz. verliezen zich in voor Nederland vòòrhistorische tijden — beslaat de grond, welke bij de hoeve behoorde, den vorm van een ham. Z.i. is hieruit de latere naam der boerderij te verklaren.

Op het oogenblik is het nog niet meer dan een hypothese. Doch als in Januari de nieuwe gemeente Delft zal zijn gevormd en Hof van Delft en Vrijenban daarin zullen zijn opgegaan, hoopt hij in het archief van laatstgenoemd dorp nasporingen in te stellen aangaande deze quaestie. 't Is natuurlijk niet te zeggen of deze met succes bekroond zullen worden, gezien de wijze waarop eertijds vaak met belangrijke archiefstukken is rondgesprongen. Doch de kans bestaat er wellicht dat dan de verklaring wordt gevonden, welke tot dusverre enkel heeft bestaan in het verhaal uit den volksmond, welke, gelijk reeds zoo vaak is gebleken, wel zwaar romantisch kan zijn, doch dit meestendeels zonder op waarheid te berusten.

C. L. H.

DE VERWERSDIJK TE DELFT.

DE GRACHTEN VAN DELFT.

„BINNEN Delft komt schier in elke straat, op elk plein en aan elke gracht der oude gedeelten eenig tafereeltje van het pittoreske der Hollandsche stad aan het licht, met eigen karakter, zooals zich dit ontwikkeld heeft onder den invloed van de welvaart der gouden eeuw onzer Republiek of vroeger.”

Aldus dr. H. Blink in zijn „Boven en beneden den Moerdijk”. En in denzelfden geest hebben velen geschreven en als communis opinio kan het wel gelden: Delft is de typische oud-Hollandsche stad bij uitnemendheid. En vooral de schilderachtige grachten, waaraan de oude Prinsenstad zoo rijk is, geven haar dat echte oud-Hollandsche cachet, zoo zegt en denkt men.

Ze is ons wat te vaag, die bewering „Oud-Hollandsch”, het begrip is zoo rekbaar en men denkt daarbij gewoonlijk aan het tijdperk der „gouden eeuw”. Ook Dr. Blink doet dit, al voegt hij er voorzichtig de woorden „of vroeger” achter. En ziedaar ons bezwaar. Want Delft bezit in zijn aanleg — in zijn gebouwen nog slechts betrekkelijk weinig, ten gevolge van den geweldigen brand van 1536 en de kruitontploffing van 1654 — het karakter van een vrij belangrijke *middeleeuwsche* Hollandsche stad.

Dit karakter spreekt uit zijn ruime Markt, aangelegd naar het voorbeeld der steden in de Zuidelijke Nederlanden, die in de middeleeuwen den toon aangaven in deze gewesten, zijn Markt, waaraan een stadhuis verrees, dat, hoezeer later verbouwd, in zijn toren nog herinneringen aan de Vlaamsche belfroods bewaart; dit karakter spreekt echter voornamelijk nog uit zijn smalle straten en zijn smalle grachten.

Wie het begrip „kronkelen” aan middeleeuwsche straten en grachten verbindt, zal een honenden glimlach vertoonen bij lezing van het bovenstaande: Delft's straten en grachten immers zijn bijna zonder uitzondering recht. Maar — reeds in ons artikel over Alkmaar (zie „Buiten” van 28 Juni 1919) hebben wij getracht het aan te toonen: men legde oudtijds geen bochtige straten en grachten aan om der wille van de schilderachtigheid. Bij de betrekkelijk langzame stadsuitbreidingen in die dagen maakte men gebruik van reeds bestaande kronkelende vaartjes en weggetjes, en zorgvuldig onderzoek leert, dat bijkans elke bocht van een oude straat

en oude gracht is te verklaren uit de vroegere plaatselijke gesteldheid. Die gesteldheid nu van het land om de kern van het Oude Delft, de Markt met omgeving, schijnt niet zoodanig geweest te zijn, dat het als bij intuïtie rechte straten aanleggen, rechte vaarten graven, belemmerd werd; voor zoover dit het geval was verdwenen de sporen ervan bij den brand in 1536, toen slechts 300 huizen in de stad gespaard bleven.

Het typisch-schilderachtige van Delft's grachten vindt allereerst zijn verklaring in hunne smalheid — de smalheid der middeleeuwen. De grootste uitbreiding van Delft's stadsomwalling dagteekent van het einde der 14de eeuw; tot de helft der vorige eeuw ongeveer behoudt Delft den omvang, dien het omstreeks 1392 verkreeg. Van stadsuitbreiding in de gouden eeuw, als in zoovele Hollandsche steden, is hier geen sprake, en zoo ontbreken hier de breede voorname grachten, die vooral te Amsterdam op zulk een geheel andere wijze een sieraad der stad vormen, maar ook elders niet geheel ontbreken, zij 't dat ze, als te Rotterdam, meer als binnenhavens bedoeld waren dan als ruime vaarten waaraan de deftige kooplieden hunne statige woonhuizen konden bouwen. De typische eenbogigheid der Deftsche bruggetjes wordt gemakkelijk verklaard door de smalheid van de grachtjes, en dat de meeste dezer bruggetjes niet zeer breed zijn, is al even gemakkelijk verklaarbaar door de smalheid van de er op aansluitende straten.

Aan die smalle grachten — en ziedaar mede een eigenaardigheid, die haar heur typisch karakter geeft, staan, aan de hoofdgrachten tenminste, dus niet aan die welke hierboven is afgebeeld, vrij hooge huizen. Eenvoudig omdat Delft, in de middeleeuwen een der belangrijkste van Holland's steden (wat nu niet zoo héél veel zegt), in den bloeitijd der Zeven Provinciën wel niet als vele zustersteden wijd de vleugelen uitsloeg, maar toch een welvarende stad was van eenige tienduizendtallen inwoners, die door zijn lakennijverheid maar vooral door zijn bierbrouwerijen zich in niet geringe welvaart verheugde.

Voeg daarbij de rijen iepenboomen aan den wallekant, en ge hebt de voornaamste factoren genoemd van Delft's grachtenschoon. Een mooie gevel hier en daar draagt in niet geringe mate tot die schoonheid bij. Dat doen ook Delft's hoofdkerken

waarvan de Oude Kerk met haar poort aan de hoofdgracht, de Oude Delft, en de Nieuwe Kerk met haar koor aan het „Vrouwenrecht” verrijst.

Het geringe scheepvaartverkeer door de stad, die zich wel tot Holland's zeesteden rekende, zelfs een Kamer der Oost-Indische Compagnie bezat, maar hiervoor over de verafgelegen haven aan de Maas, Delfshaven, beschikte, maakte, dat ophaalbruggen niet noodig waren en men kon volstaan met de van baksteen gemetselde boogbruggen met de eenvoudige en toch zoo teekenachtige leuning, die gelukkig ook elders nog niet geheel uit de mode zijn.

De Oude Delft moge wel ^{*} de deftigste gracht der stad zijn. schilderachtige kijkjes biedt ook de er bijna evenwijdig mee loopende gracht, die achtereenvolgens Voorstraat, Hypolitusbuurt, Wijnhaven en Koornmarkt heet. En dan de Voldersgracht en de Oude Langendijk, waaraan aan één zijde de huizen uit het water oprijzen, wat hier als elders een rijk lijnenspel te bewonderen geeft. De Binnenwatersloot, waarlangs men gewoonlijk, van 't station komend, de oude stad binnengaat, is, ofschoon geenszins leelijk, toch minder karakteristiek. Karakteristiek in hooge mate daarentegen is het Vrouwenrecht met het trapjesbruggetje, dat met de steunbeeren van het koor der Nieuwe Kerk een prachtig geheel vormt. Minder voorname grachten, als de op bladzijde 460 afgebeelde Verwersdijk, doen aan die te Alkmaar denken, welke laatste met hun ophaalbruggen, die hier ontbreken, toch wel weer een geheel anderen aanblik opleveren.

Natuurlijk heeft men niet kunnen nalaten eenige grachten te dempen. Gedempt zijn: de Raam, de Nieuwe Langendijk, een gedeelte van den Ouden Langendijk, en de Burgwal, welke laatste als zoodanig dienst deed vóór de uitbreiding in 't midden der 14de eeuw. Moge het daarbij blijven. Voor het groote verkeer is Delft toch absoluut ongeschikt, deugt ook de Oude Delft niet, die als zoodanig gebruikt wordt en waarlangs reeds een stoomtram gaat, die de stemming jammerlijk verstoort. Men late de oude stad in haar zij 't niet meer geheel ongerepte schoonheid, en leide het verkeer er om heen. Reeds genoeg van Delft's middeleeuwsch schoon is aangerand en gesloopt.

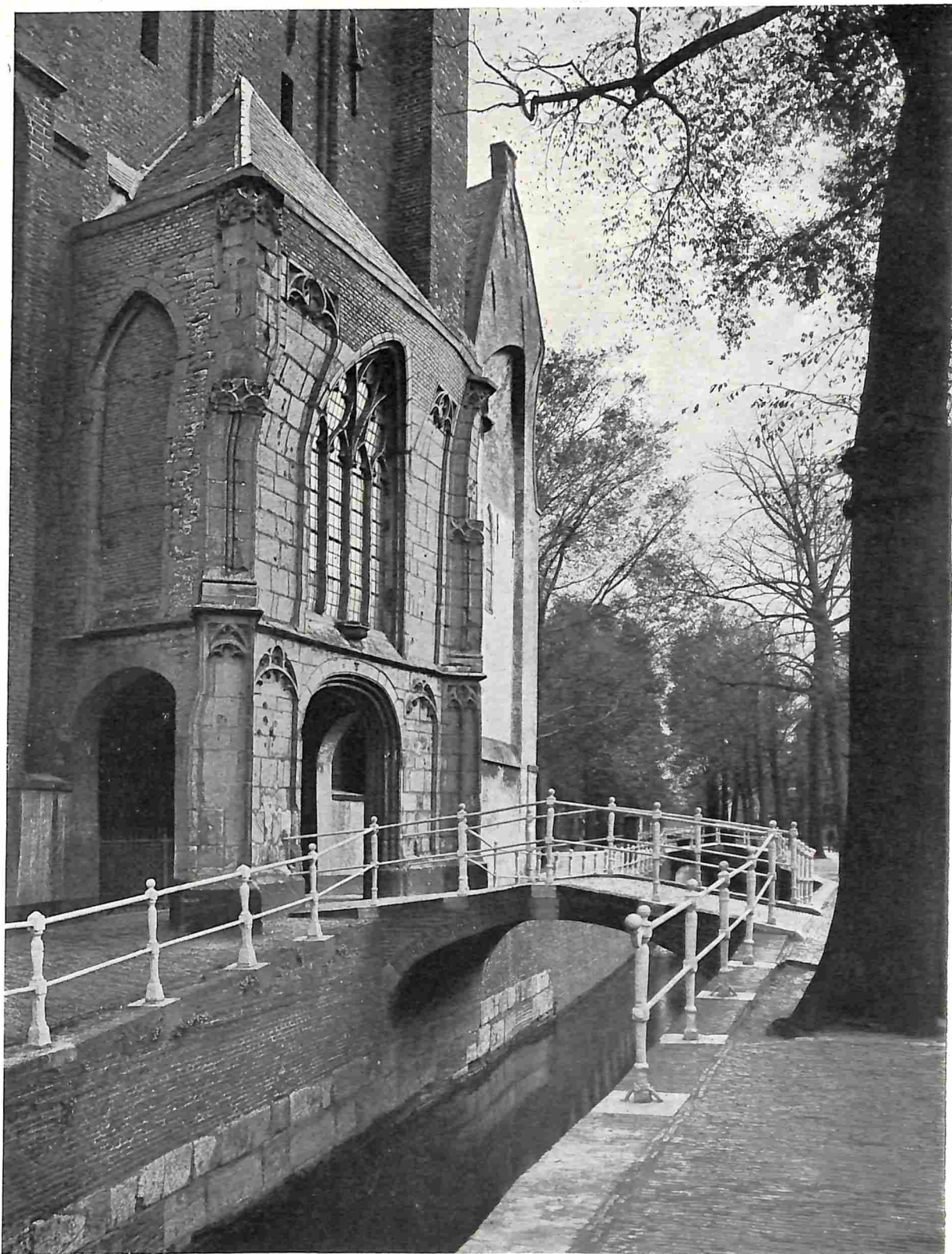
Want er was meer, waardoor deze stad tot in de vorige eeuw een middeleeuwsch cachet had behouden. Wij denken hier voornamelijk aan haar ommuring. Waren de meest belangrijke steden in de 16de of 17de eeuw omringd geworden door een aarden omwalling, hier en daar van driehoekige, vooruitspringende bolwerken voorzien, Delft waarvoor meer moderne verdedigingswerken niet noodig werden geacht, had zijn oude middeleeuwsche muren met ronde vesting-

torens behouden. En door die muren verleenden zeven poorten, waarvan vijf zeer fraaie, toegang tot de stad; slechts één, de Oostpoort, bleef daarvan bewaard. Wat Delft verloor met de sloping van die poorten, waarvan de Waterslootsche Poort misschien wel de mooiste was, zij, die zich Vermeer's gezicht op Delft herinneren, thans onherkenbaar, waarop men de Schiedamsche en Rotterdamsche poorten aanschouwt, zullen het beseffen.

Maar wij zijn afgedwaald van de grachten, waarvan wij trouwens nog slechts te vertellen hebben dat zij vroeger bekend waren om de zuiverheid van hun water, dat eeuwen geleden voor de toen bloeiende bierbrouwerijen werd gebezigd. Het valt eenigszins moeilijk dit te gelooven. Want thans is dit grachtwater allerminst zuiver meer, en ziehier wel het eenige minder goede wat van deze bekoorlijke grachten gezegd kan worden.

De vervuiling dagteekent reeds van langen tijd geleden, en met die vervuiling raakte ook de biernijverheid in verval. Dat geschiedde in den loop der 17de eeuw.

Het is ons niet bekend of men krachtige maatregelen neemt om te bewerken, dat *niets* dan goeds van Delft's grachten gezegd kan worden. Wij wenschen ze niet meer in een toestand

DE OUDE DELFT BIJ DE OUDE KERK.

die het mogelijk maakt hun water voor het bierbrouwen te gebruiken, maar toch wel in een, die veroorlooft hun schoonheid te bewonderen zonder dat men droefheid voelt opkomen over het bezitten van een reukorgaan.

* * *

Er is iets tegen het analyseeren van het schoone. Maar er is ook iets tegen het gebruiken van frases. En wij, bijzonderlijk het land aan het laatstgenoemde hebbend, meenden goed te doen eens te verklaren, waarom men, in plaats van Delft steeds als de typische Hollandsche stad bij uitnemendheid te betitelen, juist doet haar te noemen: het type van een oude Hollandsche stad, wier aanleg van de middeleeuwen dagteekent, en die zich daarna niet meer heeft uitgebreid.

A. L.

HERFSTGEBRUIKEN.

WERDEN de akkerfeesten in het buitenland, b.v. in Normandië, met luidruchtige vroolijkheid en luister gevierd, bij ons te lande was men minder poëtisch aangelegd en vierde men ze bij voorkeur in de keuken. Nadat de gereedschappen en het koren, vaak met vlaggen en muziek, op wagens van het land gehaald waren, werd gewoonlijk een Zaterdag voor het feest gekozen, waarbij allen werden genoodigd, die aan de inzameling hadden deelgenomen. Het onthaal bestond uit gebraden schapenvleesch, rijst met rozijnen, appels of pruimen, waarbij koffie, jenever of brandewijn werd rondgediend; daarna werd er gedanst en gezongen tot laat in den nacht.

In sommige plaatsen van ons land werd van de laatste halmen een groote schoof gemaakt, die wel uit vijftien bossen bestond en in Gelderland „'t olde wief” genoemd werd. Dan kwamen de jongens met een langen staak, dien ze 't olde wief dwars door 't lijf boorden, waarna ze naar de woning van den boer gebracht werd of voor de deur neergezet en met eenige plechtigheid aan de vrouw aangeboden, of ook wel in de kamer geplaatst, waarna er omheen gedanst werd. Daarna werden de gasten getrakteerd op spekpannekoecken, koffie en brandewijn. Als in Noord-Holland de laatste schoof binnen was, klonk het:

De wumpel, de stumpel, de kanne met bier,
Dat hebben we hier op ons plezier.
Zoete melk met roeme,
Jan Dirksen is mijn oeme,
Peet Trijn, dat is mijn bestemoer,
Zoo gaan we mee op 't leste voer.

Onderwijl stond de pot met rijstebrij te vuur en klonk het verder:

Ootje, pas op je brijpot,
Dat ze niet overloopt.
Hansje met zijn linkerpoot
Het et allemaal omgestoët.
Poesje met zijn lekkerbek
Heit et allemaal opevret.

Dit laatste duidt op den boezen geest of de heks, die altijd een kat bij zich had.

Is de wagen binnen, dan wacht de boerin haar gasten aan de welbereide tafel, waar de geliefkoosde groene erwten niet ontbreken, evenmin als het gebraden ossevleesch, gevolgd door sop met tarwebrood en natuurlijk weer rijstebrij en een kanneke bier.

De laatste schoof wordt ook, zegt Dr Schrijnen, de geluksgarve genoemd, omdat men van haar geluk en rijkdom verwacht voor het volgend jaar; want de genius van de groei-kracht en den wasdom, uitgebeeld in de halmen, waarmede hij zich ooit, wordt ook beschouwd als de onafgebroken voortlevende groei-kracht der veldgewassen.

In Gelderland wordt ook de laatste schoof dubbel zoo dik gebonden als gewoonlijk, met groen en bloemen versierd en langs den grootst mogelijken omweg, onder toeloop van het heele dorp, naar huis gebracht, waar op

koffie, bier, brandewijn en vlaijen (een soort van koek) wordt getrakteerd.

In Friesland wordt er wat meer werk van gemaakt. Als daar de laatste kar boekweit is binnen gereden, wordt er een soort van Meiboom opgezet en eentak roode lijsterbessen. En als de stoet gevolgd wordt door de laatste boonenkar, dan gaat het er op los en wordt er gezongen:

Moer, moer, de pan over 't vuur;
Hier hei we de leste gerven.
Boven in de bergen,
Boven in de toppen,
Wanneer selle we soppen.

Het arenlezen is het recht der armen, waarbij te Eibergen door de kinderen gezongen wordt, in verband met het „pungelen”, dat arenlezen beteekent:

Moeder, moeder, 'k heb maar eene pungel epungelt,
Der was niet meer te kriegen.

Bij het dorschen werden ook eigenaardige gebruiken in acht genomen. Het is een moeitevol werk, waarmede reeds vroeg in den ochtend begonnen werd, onder het eenparig gezang der dorschers:

Lange vlegel, wonderklop,
Slao d'r helder lochtig op,
Viefentwintigduzend slag.

Het gewichtigste oogenblik was dat van den laatsten slag, waarbij de dorschers allen tegelijk met de vlegels op den vloer slaan. Die slag gold oorspronkelijk den korendaemon, die mede in de schuur gevlucht was en er uit moest

En als dan de deuren der schuur geopend werden, vlogen de zwaluwen door de ledige ruimte of er ook nog voor hen iets te „pungelen” was en brachten een afscheidsgroet vóór hare reis naar het zoele zuiden. Dan is alles uit, de herfstdraden zweven door de lucht, de najaarsdampen stijgen omhoog en we zeggen het den dichter na:

Natuur legt weer haar toisels af,
Haar kroon van bloem en blaren,
Haar groen omwoelden tooverstaf
En diadeem van korenâren.

K. L. SCHAMP.

ORCHIDEEËN.

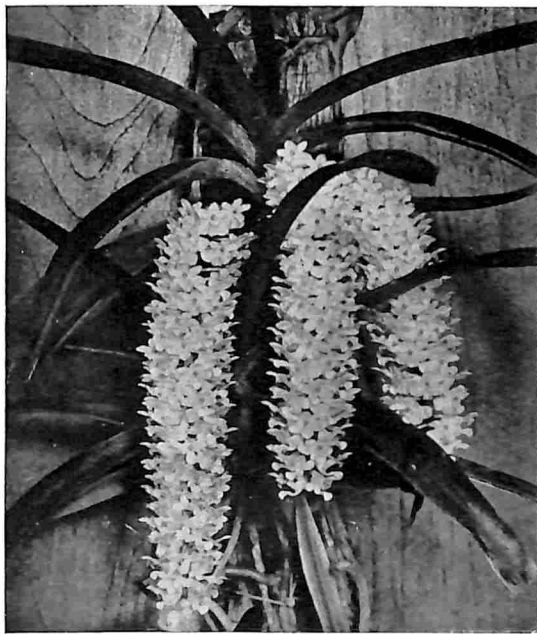
Het bezit van de zaak is het eind van het vermaak, en daarom vergeten wij bewoners van Indië zoo dikwijls, hoe mooi de orchideeën zijn, die in onze onmiddellijke omgeving groeien en koopen we voor veel geld vertegenwoordigers van uitheemsche soorten. De afbeelding hiernevens is van een bloeiende *Rhynchostylis retusa*, die hier wel eens huiselijk katten- of vossenstaart genoemd wordt. Deze planten komen vooral in de bergen in het wild voor en vaak komen de inlan-

ders ons deze aan de huizen aanbieden voor 4 à 5 cent per stuk. De plant is onaanzienlijk en bestaat uit een 6 à 8-tal smalle riemvormige, donkergroene bladen, die als een waaier staan uitgespreid. Eind December en Januari komen tusschen deze bladen bloemstengels uit, die soms 40 à 50 cM. lang kunnen worden, en dicht bezet zijn met kleine wit rose van lila stipjes voorzien bloemetjes, die een zachte lucht verspreiden. Aan een van de drie bloemstengels, die de afbeelding laat zien, telde ik bij de 200 bloemen. Afgesneden en in een vaas gezet, blijven ze weken lang goed, terwijl de planten aan een boom bevestigd hier te Lawang, dat is op een hoogte van 1500 voet, geen enkele zorg vragen.

In den tijd dat deze soort bloeit is het een schitterend gezicht die geweldige trossen bloemen overal te zien ahangen tusschen het dichte groen van een tropen-berglandschap in den regentijd.

Lawang.

T. v. D.

ORCHIDEEËN.
RHYNCHOSTYLIS RETUSA.

DE AMSTERDAMSCHER KERMIS.

VRIJ algemeen zijn de oudheidkundigen het eens over het ontstaan van de kermis; vrij algemeen wordt aangenomen, dat de jaarlijksche gedenkdagen van de mis bij gelegenheid eener kerkinwijding, en de jaarmarkten gehouden ter gelegenheid van die plechtigheden, de kermis hebben doen ontstaan. Daar elke kerk haar eigen dag van wijding had, had dan ook oorspronkelijk elke stad of elk dorp jaarlijks zooveel ker(k)missen als er kerkgebouwen in zoo'n plaats waren, welk aantal in den loop der jaren meestal verminderd werd. De jaarmarkten, reeds bij de Romeinen gehouden, waren echter ouder dan de R. K. kerkinwijdingen en van het kerkelijke dat de kermis eigen was, is niet veel anders overgebleven — zoo deze gewoonte tenminste een gevolg van het kerkelijk karakter is — dan het luiden der klokken bij het begin en bij het einde der kermis, wat thans ook niet meer in alle plaatsen, waar de kermis nog bestaat, in zwang is.

Amsterdam had drie jaarmarkten, de Vastenjaarmarkt, de Pinksterjaarmarkt en de Kermis.

De Kermis is al heel oud en dateert van het begin der 14de eeuw. Van het begin af aan, met uitzondering van enkele jaren, van 1655 tot 1660, toen zij in Augustus gehouden werd, had men haar in de Septembermaand. Zij duurde eerst één week, later twee weken en nog later drie weken — echter alleen voor de stedelingen, de vreemde bezoekers konden slechts twee weken blijven; in 1839 werd zij echter ingekort weer tot twee weken en in 1870 weer tot één week.

Aanvankelijk werd zij gehouden op die Plaetse (de Dam), in de Stilsteege (Gasthuismolensteeg) en nog enkele geschikte terreinen, doch toen de bevolking zich langzamerhand sterk had uitgebreid, en met de bevolking de stad, en met de stad de kermis, werd er orde gemaakt in de verdeling der standplaatsen van de tenten en kramen en spellen en sinds 1755 aan elke soort een bepaalde standplaats aangewezen.

Zoo stonden op het Rusland de glastafels, op de Oostzijde van een gedeelte van den Kloveniersburgwal de aardewerkkramen, op het Koningsplein de porselein- en houtkramen, op de Westermarkt op het eene gedeelte de galanteriekramen en op een ander gedeelte de tenten met mandenwerk; op het Amstelveld stonden de poffertjeskramen, op de Botermarkt (Rembrandtplein) de kunstspellen en een paar koek- en wafelkramen, enz.

Zoals men ziet, wat er te zien en te koop was was ongeveer hetzelfde wat in andere plaatsen op kermissen te zien en te koop werd gegeven. Tot de kunstspellen behoorden wildedierenspellen (o.a. dat van Van Aken, van wiens verzameling bij de oprichting van Artis geprofiteerd werd), marionettentheaters (waarin o.a. Jan Klaassen optrad, over wien de heer J. Schuitemaker Cz. onlangs, in „Buiten” van 24 Juli, geschreven heeft), tenten met dwergen en monstruositeiten, paardenspellen, kortom alles wat op een goede groote kermis behoort te zijn.

Enkele inrichtingen in de stad waren gedurende den kermistijd voor een goedkoop prijs te bezien, zooals de Doolhoven en het „Theatrum anatomicum” in de Waag op de Nieuwmarkt, waar in het middelste raam dan een paar geraamten te kijk stonden als, men zou denken weinig aantrekkelijk, lokmiddel.

Wat er op de kermis in 1800 te zien was beschrijft de achttiende-eeuwsche humorist Arend Fokke Simonsz. uitvoerig in de op het „Nut” voorgedragen verhandeling „De Amsterdamsche Kermis in derzelver Oorsprong, Voortgang en tegenwoordigen Staat” (Amst. 1801).

Hij had door de heuschheid van Heeren Regenten van het Spin- en Nieuwe Werkhuis vrijen toegang tot de voornaamste kunsttenten, dus was zooveel als een perskaart rijk, en brengt den lezer, na hem even bekend gemaakt te hebben met de drukte op de Wester- en de Nieuwmarkt, al gauw op het terrein der kunstspellen: de Botermarkt. Daar wij te

Foto E. van de Vijvere.

LAPPERSFORT TE OUDENAARDE.

uitvoerig zouden worden als wij alles zouden opnoemen wat de schrijver met komische serieus- en nauwgezetheid beschrijft zullen wij hier afscheid van denzelfden nemen en meteen van . . de kermis zelf, wat niet moeilijk valt.

Want zooals in zooveel andere plaatsen is ook in Amsterdam de kermis afgeschaft, en wel in het jaar 1876. Zóó was het volk aan zijn kermis gehecht, dat deze afschaffing niet zonder relletjes heeft plaats gehad. De Amsterdammers zijn niet gemakkelijk als hun iets ontnomen of onthouden wordt, waarop zijmeenen recht te hebben; zoo lieten zij zich ook niet zonder protest de kermis ontnemen en naast een Pachtersoproer, een Belastingoproer, een Palingoproer, een Aardappeloproer en andere onlusten heeft de geschiedschrijver van Amsterdam een Kermisoproer te boeken gehad.

Daar de voornaamste plaats der kermis de Botermarkt was geweest (in den roman „De Bevrijders” (1914), die speelt in den tijd van Napoleon, laat de schrijver, Dr. P. H. van Moerkerken Jr., de personen, die de kermis willen bezoeken, het eerst hun schreden dan ook naar dat plein richten) en daar toen in die buurt niet lang geleden (in Mei 1876) het standbeeld van Thorbecke was opgericht, en men meende dat die staatsman of de plaatsing van dat beeld van invloed op de afschaffing der kermis was geweest, keerde de woede van het volk zich tegen dat standbeeld. Het prijkte toen nog in zijn spiksplinternieuwe gele bronskleur en omdat het volk tegen dat beeld van brons van den „man als uit ijzer gegoten”, zooals Schimmel Thorbecke noemde, niet veel anders doen kon, uitte het zijn woede door het beeld met allerlei vuil te gooien en liedjes als:

„Hop, hop, hop; Hop, hop, hop;
„Hang den burgemeester op;”

en

„Kermis moet er wezen,
„Kermis moet er zijn;
„Anders alles maar aan stukken,
„Anders alles kort en klein;”

af te wisselen met:

„Gele demi-saison, gele demi-saison, r)
„Alle kermisdooders in een harington.”

Thans leeft de herinnering aan de kermis nog voort in de kermisstukken die door verschillende tooneelgezelschappen in September gegeven worden en in de goedkoope prijzen, waarvoor enkele inrichtingen, waaronder Artis, dat anders voor niet-leden-Amsterdammers op een paar Zaterdag na geheel gesloten is, kunnen worden bezocht.

Het is niet meer dan natuurlijk dat een vroolijk volksfeest met zijn bonte kleuren en levendige drukte als de kermis, niet alleen de Amsterdamsche, maar de kermis in het algemeen, was, het onderwerp is geweest van menige schets van schilder, dichter of schrijver.

De schilders van kermistafereelen zijn legio, van de vroegste tijden af tot Isaac Israels toe; zelfs de in deze maand vaak

Foto E. van de Vijvere.

DE ST. WALBURGA KERK, KOORZIJDE, TE
OUDENAARDE.

naar aanleiding van zijn zeventigsten verjaardag genoemde Louis Apol, die bijna niet dan als winterlandschapschilder is bekend, heeft een Haagsche-kermistafereel geleverd. Van de Venne beeldde de Rijswijksche kermis af in 1618 op den dag dat Prins Maurits haar met een bezoek vereerde. Van Peter Custodis gezegd Peter Balten is een levendig schilderij van een kermistafereel, die vooral merkwaardig is, omdat er de vertooning op weergegeven wordt van de middeleeuwse „Klucht van Playerwater”, ofschoon volgens het onderschrift onder de reproductie van het schilderij in een enkel werk de vertooning geldt één van Tjil Uilenspiegel's guitenstreken.

Wat de literatuur betreft, Rotgans dichtte zijn „Boerkerkermis”, Bilderdijk hing een levendig tafereel van de kermis op in het gedicht „De Waarheid en Esopus”, Jan van Hoven gaf in 1715 een „Schilderij van de Haagsche, nevens de Rarekiek van de Amsterdamsche Kermis”, Coenraad Droste schreef in 1710 een blijspel „De Haagsche Kermis”; uit den tijd der „physiologiën” (1852) is een „Physiologie van de Amsterdamsche Kermis”. Cremer, die in „Anna Rooze” en in één zijner Over-Betuwsche novellen een dorpskermis gemoedelijker beschrijft dan Johan de Meester in de realistische schets „Gezin”, vertelt in „Een Betuwsch Landman met zijn Zoon op reis naar de Amsterdamsche Kermis” op koddige manier de lotgevallen die twee Betuwsche boeren op de Amsterdamsche kermis en reeds eerder in den toen (1852) nog niet zoo algemeen bekende spoorlijn beleven. Isaak van Rennes, een Utrechenaar, beschreef „Een Hollandsche Kermis” bij heel mooie platen van Vaarzon Morel.

Ook zijn enkelen aangetrokken geworden door de tegenstelling van de vrooljke kermisdrukke met de soms tragische omstandigheden van de kermisklanten of kermisbezoekers („De Roepstem”, van Dr. S. de Jonge, (pseudoniem van Prof. Dr. B. J. Stokvis), „Kermisreizigers” van Willem van Zuylen, „Op Krukken” van Jan van Beers).

De kermis gaf ook nog stof tot andere literatuur, tot de berijmde kermiswenschen. Deze behooren, met de kermis, tot het verleden, al wordt er nog steeds een gelukkige kermis gewenscht door het dienstpersoneel van allerlei soort en al worden de kermisfooiën, het gewenschte resultaat van den kermiswensch, nog steeds dankbaar in ontvangst genomen.

1) Die demi-saison is Thorbecke's gekleede jas.

OUDENAARDE.

(Slot).

Op mijn verzoek om een middagmaal werd een aantal gerechten voor mijn ooren opgesomd; ik koos een côteletje met aardappelen.

Het was spoedig gereed, en werd in een belendend vertrek, nog griezeliger van properheid dan de gelagkamer, opgediend. Toen ik even met eten bezig was, stak de waardin haar genoeglijke stoffelachtige gezicht om den deurhoek, en als ik opkeek glimlachte ze beschermend en moederlijk. „Ça vous goute, monsieur?” vroeg ze goedig. Ik bedankte haar voor de vriendelijke belangstelling. We praatten nog een weinig bij een glas bier, of liever bij twee glazen bier, daar ik ook aan haar een glas had aangeboden, dat met dank aanvaard was. In den loop van het gesprek ging ze me een kop koffie halen, die ze mij met de opgeblazen woorden „double extra” vriendelijk overhandigde, en die ik vooral niet betalen mocht. Bij de koffie praatten wij nog een weinig, dan betaalde ik en ging heen. „Bonsoir, monsieur, et amusez-vous bien”, dus drukte de waardin haar cliché af. Door de gelagkamer gaande, en op het punt den kaartspeler te groeten, viel het mij in, dat de man geen enkele taal verstond. Ik wist aldus niet in welke taal ik hem aanspreken moest en vond er niets beters op dan hem in Sanskriet goeienavond te wenschen, waarop hij in het Hollandsch antwoordde, en met een gullen lach mij de hand toestak. Ook de andere speler rees ijlings op om mij te groeten, waarbij hij een zeer vreemden tongval hooren liet, of beter gezegd de meest weerszinwekkende onbegrijpelijke geluiden uitstiet, welke mij aan een doofstomme herinnerden. Tegenover hem poogde ik zelfs niet eens een taal te spreken; ik beduidde hem in het gebarenspeel der doofstommen, dat hij zich voor mij niet behoefde uit te sloven; wat hij al evenmin begreep. Ik nam toen den deurknop in de hand, groette en verdween uit dit huiselijk Babylon.

Op de straat bespeurde ik dezelfde kinderlijk luidruchtige drukte, die mij aan het station was opgevallen. Troepjes mannen en vrouwen bewogen zich door de straten. Hier en daar zag men deze groepjes de estaminets binnentreden, teneinde in een „brune”, een „blonde”, een „bock” en een „glaeske zjenével” de vergetelheid te zoeken na een dag van noesten labeur. Troepjes vrouwen en jongemeisjes drentelden geërmd op en neer. Deze vrouwen en meisjes zijn verduiveld aardig daar in Oudenaarde. Naar het uiterlijk in de eerste plaats; zoo hebben zij in het algemeen veel expressiever gezichten dan het manvolk in die streken; ze zijn ferm en sluitend gekleed en dragen buitengewoon goed schoeisel. De scheeve hakken en uitgelopen voorbladen, die men in Holland aan de voeten van verder welgekleede dames menigmaal ziet, zijn in België onbekend; een courantenloopster draagt daar nog vrij goed gemaakte schoenen, en verzorgt die behoorlijk, laat ze tijdig repareren, ze cultiveert haar schoen, in één woord — of liever, in vier woorden. Eene andere aantrekkelijke eigenschap der vrouwen en meisjes in België is hun fraaie haar, wat weder het aanzien heeft gegeven aan een aangename kunst: het goed te kappen. En nu, verdergaand, is dit alles weder oorzaak van een derde genoeglijkheid: ze loopen veel blootshoofd. Waar dus de hoeden ons door hun verscheidenheid van vorm geen opvallend onderscheid doen zien, wordt het speciale karakter meer in de kapsels gelegd. Deze zijn zeer verschillend, maar in het algemeen goed, en prettig om naar te zien voor de voorbijgangers. Nog is er een gewoonte, die ik gaarne in Holland zag ingevoerd: het dragen van doekjes en sjaals. Dit ziet men daar te lande bijna algemeen, en het is een elegantie te meer, deze eenvoudig en sierlijk om schouders en rug neerhangende sjaals. Die aardige vrouwen en meisjes met hun sierlijke kapsels en zwierige sjaals zijn een prachtige stoffage der Belgische volksstraten.

Een beetje rondneuzend, kuierde ik verder. De stad zelve biedt betrekkelijk weinig bekoorlijks, tenzij dan hier en daar een fraai oud huis in de Vrijheidstraat, de Kattestraat, de Bergstraat, waarvan men hierbij enkele vindt afgebeeld. Ook aan een zijtakje van de Schelde staat menig oud karakteristiek puitje, nabij een brugken vindt men zelfs een gansche reeks van teeknachtige geveltjes. Soms vond ik, in het schijnsel van de straatlantarens eensklaps, om het onverwachte mij treffend, een innig levend hoekje van fraaie huisjes, maar het aantal nieuwe straten is zoo overstelpend groot dat deze oudere intiemere stukskens stad daarin maar schaarsch opvallen.

Tot mijn groote vreugde kwam ik op mijn op goed geluk ondernomen avondwandeling langs een kerk, naar ik vernam: de kerk der Onze lieve Vrouw van Pamele. Deze ligt aan de overzijde der rivier, en maakt reeds vanuit de verte een zeer schoonen indruk door haar monumentale lijnen. De lofdienst was in vollen gang toen ik er binnentrad. In de groote ruimte, schemerig verlicht, was een groote menigte menschen bijeen. Orgelspel klonk, door de gewelven zoet weerkaatst, en een knapenkoor zong met heerlijke sopraanstemmen. Het geleken kweelende vogels. En de impressie van dezen lofdienst in deze schoone, oude kerk in die stille stad, aan de schoone kalme rivier, aan de bijna primitieve menschen met hun daar diep in de provincie verscholen zelfstan-

dige levens voor mij, den stedeling, iets ik en weet niet wat, iets onzegbaar melancholiek.

Ik doolde de kade verder langs, en geraakte een weinig buiten de stad aan een gebouw dat mij om zijn buitengewoon eenvoud en ouderwetsche hechtheid opviel. Naderbij komend bespeurde ik in den wakkelenden lichtschijn van een lantaren een zeer oud huis, dat een fraaie vlakverdeeling had, en door de simpele grootscheid mij belang inboezemde. Ik vernam van een voorbijganger dat dit het Vredegerecht was, en vroeger een school was geweest. Het heeft anders niets van dit alles, en wel het minst leek het op een school. Het bleek trouwens ook veel ouder dan ik, in de verte naderend, had gemeend. Ik schelde aan, en na eenig wachten deed mij een jong meisje open. Op mijn vraag wat de naam en de bestemming van dit huis was, bevestigde ze in tamelijk verstaanbaar Fransch, wat de voorbijganger daareven mij gezegd had. „C'est le palais de la justice. De la justice de paix, monsieur,” deelde ze mij mede. Op mijn vraag of ik binnen niet eens rondkijken mocht, antwoordde zij, dat er daarbinnen heelemaal niets van betekenis te zien was, en ten bewijze daarvan toonde ze mij door een deur van het portaal, waar wij stonden, een groote, leege zaal, die bijna het geheele gebouw innam, en het aanzien had van een verlaten overdekte markt. Ik bedankte het vriendelijke meisje, en haar glimlach was verkwikkend in deze melancholieke omgeving. Ik wandelde langs den waterkant naar de binnenstad terug, en vernam daar van den waard in een nabij estaminet, dat het huis van daareven het „Kasteel van Bourgogne” was, en gebouwd door Philips van Bourgondie in 1385 tegen de Gentenaars, met wie hij geruimen tijd in oorlog gewikkeld was. Ook de Pamelekerk, welke ik dien avond bezocht had, dagteekende uit dien tijd, volgens anderen nog van een eeuw vroeger, en zou omstreeks 1235 door Arnold, heer van Oudenaarde en baron van Pamele zijn gebouwd. De man verhaalde mij nog een menigte wetenswaardigheden, onder meer dat Oudenaarde de eenige stad in België was, waar men nog ganzen hoedde; het was echter nu niet het seizoen om dit te kunnen zien, deelde hij me, overbodiglijk, mede. Op mijn vraag of ik in zijn, propere, huis logeeren kon, antwoordde hij ijselijk onverschillig „ja”, met iets in zijn spreektoon van „graag of niet”, zei aan zijn dochter een bed in gereedheid voor mij te maken, en bood mij toen uiterst vriendelijk aan met mij de Schelde nog eens langs te wandelen. Zoo geschiedde.

De rivier was heel nabij zijn huis, en na een honderd schreden waren we buiten de stad. Het pad, dat wij gingen langs de blinkende rivier, was smal, juist breed genoeg voor ons beiden. De avond was heerlijk helder. Nu en dan doemden de lompe lijven van molens langs het water op, en zoo onverwacht waren deze voor mij in dit landschap, dat zij iets onwezenlijks kregen. Het was uiterst stil. Het water klukte vlak bij onze voeten op den lagen oever met een wonderlijk geluidje, en naast mij liep de genoeglijke Vlaming, en verhaalde mij in een, niet altijd verstaanbare, maar altijd zoete taal van deze streek en de stad, oude histories, die waarschijnlijk heelemaal nooit gebeurd zijn, maar die, gezegd in die taal, op dien toon van simpele kinderlijkheid, bij die omgeving zoo geëgend leken. Dit alles gaf mij een stemming, die in al haar vriendelijkheid niet zonder melancholie was.

Den volgenden morgen tijdig opgestaan, nam ik mij voor, eerst de groote Walburga-kerk te gaan bezoeken, die na het stadhuis de trots der Oudenaarders is. Waar het stadhuis aan zijnen bouwtrant en kostelijk beeldhouwwerk zijn faam dankt, is het bij de kerk eer om hare geweldige afmetingen dat zij zulk een reputatie verwierf. Gelijk een reusachtige sombere herder steekt zij boven de kudden der blanke huisjes van het marktplein uit. Haar toren heeft een wonderlijken vorm, doordat de spits in 1804 afbrandde, en nooit meer werd bijgebouwd, zoodat het enorme gevaarte thans in een soort plat, met galerijtje omgeven, eindigt. Een deel der kerk dateert nog uit de 12e eeuw; het was graaf Robert II van Vlaanderen, die na zijn terugkeer van een Kruisvaart op deze plaats een kerk bouwde, gewijd aan Onze-lieve-Vrouw ter Kauwen, dus geheeten naar de ontzaglijke troepen kraaien, die al dadelijk in den toren kwamen huizen. Door de Gentenaars, die aldoor met de Oudenaarders overhoop lagen, in de asch gelegd, werd de kerk in de 12e eeuw nog herbouwd, welk gedeelte thans nog staat, maar slechts een heel klein deel van de tegenwoordige kerk uitmaakt. (Voor historische bijzonderheden is uitmuntend: „Audenaerdsche Mengeling” door L. van Lerberghe en J. Ronse; ook „Communautés religieuses d'Audenarde”, door Edmond van der Straeten).

Bij mijn aankomst dien morgen vond ik de kerk gesloten. In een winkeltje, dat veel gelijkenis met een onaanzienlijk snoepzaakje vertoonde, maar niettemin met suggestieve letters „Denrées Coloniales” op zijn vensters voerde, liep ik binnen en vroeg aan een juffe, dat den indruk van een trotsche dame in wandeltoilet maakte, of ze mij inlichten kon: waar de sleutel te krijgen was. Ze haalde de lieve schoudertjes op, keek mij met de oogjes, waarin naast een droppeltje atropine ook minachting glom, heel even aan, vertrok het roodgeverfde mondje tot een ruitenaas en liep weg. Een oude juffrouw kwam aanrennen, zei, zeer verschrikt, dat haar dochter geen Vlaamsch verstond, althans niet wilde verstaan, en wees mij een huisje op het marktplein, waar de koster

woonde. Ik toog daar heen; een meisje ging met mij mede, en liet mij, bij ontstentenis des kosters, zelve de kerk zien. Het interieur maakte een grootschen, ernstigen indruk. Het is de waarlijk ontzaglijke weidsche kathedraal, als Noord-Frankrijk die vooral kan aanwijzen. De soberheid dezer gothiek, de enorme afmetingen, de zeer doordachte constructie van het geheel, de harmonische eenheid bereikt door de velerlei kunstenaars, die eraan samenwerkten, — het stempelt alles dit gebouw tot een aangrijpend monument der toentijdsche architectuur. Een merkwaardigheid is, dat de gewelven meer dan honderd voeten hoog zijn, en de formidabele kolossus van den toren (thans 295 voet hoog, en voor een brand de spits verwoestte, 373 voet), op niets anders rust dan op een achtermuur en twee tegenoverstaande zuilen. Onder de merkwaardigste zaken, welke men hier vindt, noem ik u de buitengewoon fraaie schilderstukken in de verschillende kapellen, de zolderschildering, de cibories en monstransen, welke men u vertoont, en niet het minst de edele gobelins, te Oudenaarde, de stad der tapijtwevers, vervaardigd, en welker weerga men nauwelijks elders ter wereld aantreft. U alles gedetailleerd te beschrijven zou te veel ruimte eischen. De schatten dezer kerk leggen getuigenis af van den welvaart en de godsvrucht der Oudenaarders door meer dan negen eeuwen hen.

De kerk verlatend, herinnerde ik mij eensklaps het Onze-lieve-vrouwe-godshuis, hetwelk een roem van oudheid en kunstvolle merkwaardigheid geniet. Ik toog erhenen. Het was niet ver. Een gerestaureerde poort geeft toegang tot een binnenplaats. Daar stond een geestelijke te praten met een reusachtig groote Bernardiner non, die met opgeschorte rok, de voeten in zwarte klompen, bezig was het plaveisel te schrobben. Zoodra de geestelijke mij bemerkte, nam hij met een hoffelijk gebaar zijn driekantigen bonnet voor mij af, en trad glimlachend op mij toe. Als ik hem om toegang tot het hospitaal vroeg, bood hij allerinnemendst aan, mij te vergezellen. Hij was de rector van het hospitaal. Hij maakte mij opmerkzaam op het feit, dat het godshuis in gebruik was en er juist een groot aantal zieken werd verpleegd. De belangwekkendste zaken vertoonde hij me echter. Eerstens een fraaie, oude poort, die in hardsteen gehouwen en gevuld met een oudblauw verfetst houten deurtje, een kostelijk stukje verleden is. Daarna leidde hij me

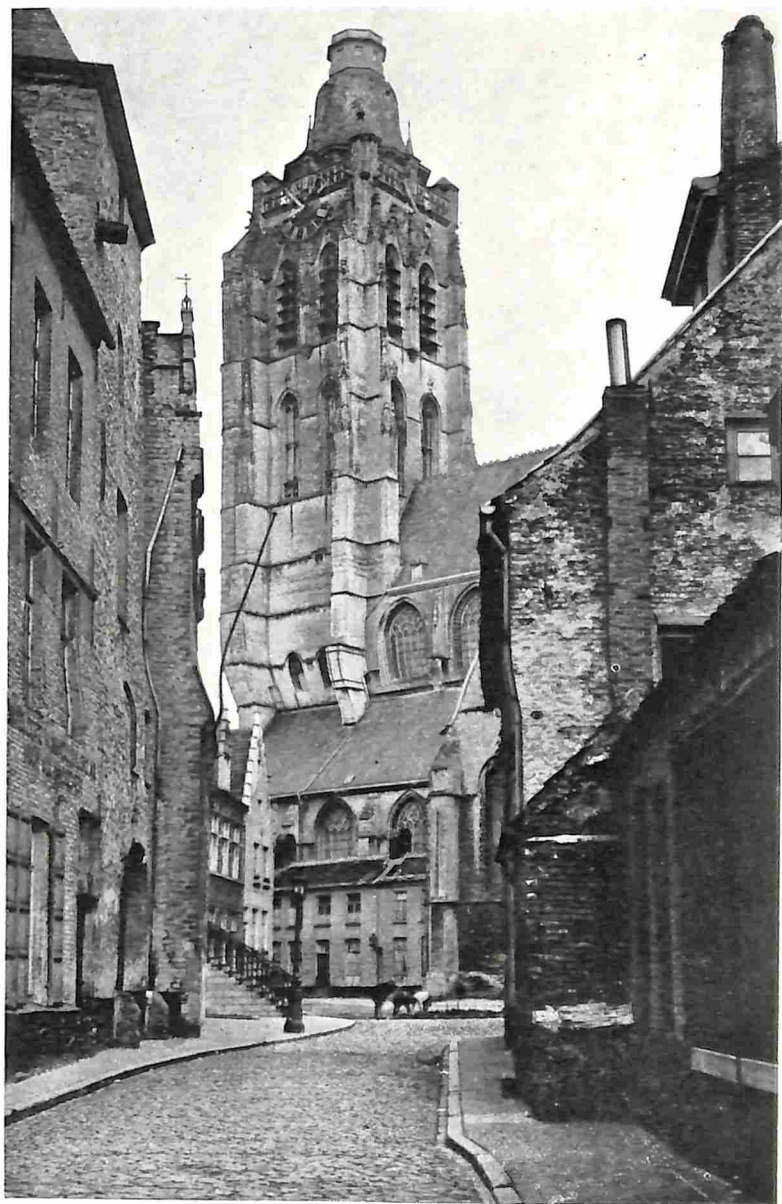

Foto E. van de Vijvere.

HET „ZAKSKEN” TE OUDENAARDE, MET GEZICHT OP DEN TOREN DER ST. WALBURGAKERK.

een lage gewelveningang binnen, aan een zijde met boogvensters voorzien, door welke men het uitzicht had op een somberen kloostertuin, die vrijwel geheel zijn ingetogen middeleeuwsch aanzien behouden had. Nog toonde hij me twee verrukkelijke wandtapijten, maaksels der roemruchtigste wevers van de stad Oudenaarde en zéér oud. Deze gobelins, beide landschappen voorstellend, zijn bijzonder mooi van kleur en kunstig en smaakvol van uitvoering. Bereidvaardig verhaalde de geestelijke mij menige belangrijkheid in verband met deze twee gobelins, en wees mij erop dat een ervan uit twee geheel verschillende helften bestond, maar zoo kunstig aan elkaar gezet dat dit, daar de onderwerpen op beide helften eenige overeenkomst hebben, heel niet merkbaar is. Na mij een korte poos te hebben rondgeleid, bracht de beminnelijke man mij tot op de straat voor het godshuis en schudde ten afscheid mijn hand met een hartelijkheid alsof wij elkander reeds jaren gemeenzaam kenden.

Ik wilde het interieur van het raadhuis nu nog gaan bezien. Het raadhuis ligt op geringen afstand van het godshuis. Na eenige minuten bereikte ik het reeds. Het fraaie bordes aan de westzijde voert naar den hoofdingang. De eerste verdieping wordt zoo goed als geheel ingenomen door de Volkszaal. Het meest opvallende bij het binnentreden is de naaktheid dezer zaal, vooral indien men haar vergelijkt met het rijke uiterlijk van dit gebouw. Zoo ook als de andere zalen, welke men u toont, is deze van fraaiheid verstoken, maar hoezeer menig schilderstuk mijne aandacht trok, hoezeer de aanblik dier monumentale en sierlijke schoorsteenstukken mij trof, hoezeer ik ook genoot van de sobere grootsheid dezer zalen, en hoezeer ik op de tweede verdieping in historische herinneringen der stad kon grasduinen, — het interieur haalt niet bij het uiterlijk van dit gebouw; zooals ik dat den vorigen avond in den heengaanden dagglans gezien had, was het mij onvergetelijk en zooals het dien morgen bij het naderen voor mij herrezen was met zijn zwier en zijn lieflijkheid, daar weer trotsch en heerlijk staand in het tintelende licht van den wintermorgen.

Buiten gekomen, wendde ik mij nog eens om naar het verrukkelijke gebouw, en zag het daar wederom in al zijn gemeenzaamheid, schoon en stil, schitterend als een fijn geslepen kristal in den dag. Ik bleef nog een weinig staan om het wel te bezien, en bedenkend dat ik het voorloopig wel niet weer aanschouwen zou, ging ik een tegenoverliggend estaminet binnen en nestelde mij voor het venster, waar ik het pralende huis recht voor mij had. Ik at daar een weinig, want het was reeds middag geworden. Het maal was eenvoudig en dus spoedig verorberd, maar ik kon niet wél van deze heerlijke plaats afscheid nemen. Ik bestelde koffie en ging wat rooken. En naar achter in mijn stoel geleund, kreeg ik de sensatie dat ik in een loge naar een verrukkelijk tooneel zat te zien. De duizenden figuren van dit beeldhouwwerk bewogen zich en gebaarden met weidsche zwierige gestes. Een wereld leefde duizelingwekkend veelsoortig en tevens zoo eenvoudig vóór mij, daar op het doodstil, eeuwenoud tooneel. De rook van mijn sigaret dwarrelde kinkelend omhoog voor het vensterglas, en door den deinenden blauwen damp henen leefde en leefde die ontzagwekkende wereld en sprak een op een dieper plan verstaanbare taal, en deinde en vlood, en deinde van nieuws aan en keerde weer, en stond dan in het licht wederom zoo stil, en zoo fijn en zoo on-tastelijk: een heerlijke apotheose.

Eindelijk ben ik opgestaan, en heel langzaam-aan naar de statie geloopt. Van mijn oorspronkelijk plan om nog hier en daar heen te gaan, zag ik af. Ik had het schoonste, . . . ik had alles gezien. Ik zag het nog, toen ik naar de statie slenterde door de eelijke nieuwe straat. Ik zie het nu nog, wanneer ik even de oogen sluit: de stille zoete vreugd van mijn kort verblijf: het onvergelykelyk stadshuis van Oudenaarde. S.

NASCHRIFT. Mijn bezoek geschiedde in het jaar vóór den oorlog. Toen onze fotograaf, door velerlei anderen arbeid verlaat,

eenigen tijd later naar Oudenaarde wilde gaan om de kieken bij het artikel te maken, brak juist de oorlog uit. Dit is de oorzaak, dat dit artikel in portefeuille bleef. Het is echter geenszins verouderd. Immers, de oorlog die het schoone Vlaanderen verder zoo teisterde, heeft, ofschoon menig monument van Oudenaarde beschadigd werd, er toch geén onherstelbaar vernield. Wel is o.a. het koor der St. Walburga kerk, en vooral het dak, leelijk geteisterd. De beiaard van het stadhuis is verwoest. (De opbrengst van een der beiaard-concerten van den vermaarden Denijn te Mechelen za! voor het herstel ervan worden aangewend). Min of meer beschadigd werden trouwens vrijwel alle huizen. Men bedenke eens, dat de Duitschers elf dagen lang de stad hebben overgoten met gas- en andere bommen; de wapenstilstand maakte een einde aan dien schrikkelijken regen. Thans is, behoudens de groote wonden, reeds veel hersteld. S.

Wat de Vogels in Twente zingen.

EEN helder opklinkend liedje zingt er het winterkoninkje, dat hier algemeen den naam van „Nettelkönnink" draagt. De boer hoort in zijn kwiek wijsje de volgende woorden:

In mien lánd,
Doar is bránd!
Beume as mien been!
Teuge (twijgen) as mien teen!
En dat in dreëen kleufd, (gekloofd)
Dat brándt!

Wel een vurig deuntje! De koolmees, hier „bijmeeze" betiteld, maakt het korter. „Spin dikke, spin dikke" luidt zijn welgemeenden raad, tegen dat het winter wordt, maar in een jolige bui roept dit rappe kwantje ook wel: „Schiet in 't vuur! Schiet in 't vuur!" Welk doel het daarmee heeft is ons niet bekend.

Koekoek! Meiboek!
Leg 'en ei
In de Mei.

Dat en meer niet heeft de Twent' in het koekoekslid beluisterd. Maar met deze weergave is aan de prestatie van die zoete voorjaarsbode, aan het lied van den „voorzegger, die zichzelf roept" en tevens de nieuwe lente aankondigt, geenszins recht weervaren. Beter wist Frans Bastiaanse zijn verdienste te schatten toen hij zijn schoon lentelied dichtte, waarin het luidt:

Koekoek vroeg in 't koele bosch,
Lijster in de groene struiken,
Roep de blauwe blinden los,
Die een venster hoog beluiken.
Waar de wingerdranken sluiken,
Bleek van baren, teer van tros,
Lijster in de groene struiken,
Koekoek, roep de blinden los!

Fijner weer is de interpretatie van den Kievitszang, het lied van den vermetelen luchtacrobaat, die duikelt boven den heideplas, u bekoort met zijn capriolen en dan zonder op applaus te wachten er van door gaat. Waarheen? Volgens de Twentsche natuurkenners vertelt hij het u zelf in zijn lied. Hoor maar:

Kiewiet! Kie—wiet!
Waor bliev' ik?
In'n brömmelbeerenbösch! (braamboschje)

Welke rol de zwaluw speelt, als zij de verzuchting slaakt:
„Als ik wegging, was dit vak vol en dat vak vol,
Men (maar) doe 'k weerkwam was alles verslikkerd en
verslakkerd en verslie -ie -ie - rd!

werd reeds elders in dit tijdschrift aan de lezers verteld. (Zie het schetsje Geluksvogels (Zwaluwen) Buiten 27 Dec. 1919.)

Foto E. van de Vijvere.

oudenaarde.

LOUIS XVI HUIS AAN DE KATTESTRAAT.

Foto E. van de Vijvere.

UDENAARDE.

INGANGSPOORT VAN HET BEGIJNHOF.

om 't lijf. 't Is: „hut-ke-tut” of om er wat brengen: „Kwik me dit! Kwik me dat!”

WONDERE VERHALEN UIT DE WILDE NATUUR

DOOR F. ST. MARS.

(Geautoriseerde vertaling van S. J. Barentz—Schönberg).

ER volgde een pauze, waarin de opdringende vogels in de lucht schenen te versmelten, en na die pauze kwam een jonge man met een Winchester geweer. Hij vond den Overweldiger op zijn rug liggend, en hij behoefde niet te vragen wat er aan de hand was met hem. In de eerste plaats vergat hij zich te bewegen en in de tweede plaats vlogen twee raven krassend erboven in het rond, en als raven dat doen is de Dood niet ver af.

— Lieve help!” riep de jonge man. „Een hoornuil! Wat een trofee! En die kat heeft eindelijk van het vergift gegeten, dat ik onlangs heb neergelegd. Ik heb wel chance!”

Dat had hij, — de plotselinge duivelsche gillen van die kat uit het binnenste van de dolmen bewezen het.

XIV. DE RATTENKONING

Kent gij de duisternis die komt even voor de maan opkomt? Misschien? Welnu, het is de donkerste soort van duisternis.

Op het erf was het zoo donker mogelijk. Men kon geen hand voor oogen zien. De boerderij, het huis, was oud, vervallen en groot; ook was het eindeloos eenzaam alleen liggend tusschen de bosschen op de heuvels.

Er was een geschuifel op dat erf, en honderden kleine lichtjes als speldenknoppen in paren rondlopend. Zij behoorden aan ratten. Deze dingen spreken altijd van ratten.

Zij gingen alle één weg op, zooals men zag — liepen van schuilplaats tot schuilplaats, van hooimijt tot hooimijt, alle

De geelgors, gèlgoeuze, zeggen ze hier, is een echte grapjas.

In den winter, als 't buiten in de kou geen kermis is, klaagt hij steenenbeen: „Boer, boer, boer, boer, laot mi in de s c h o p p ! (schuur).”

Maar 's zomers heeft hij maling aan de schuur en aan den boer erbij en dan zingt hij heel onwellevend en verregaand ondankebaar:

„Boer, boer, boer, boer, lik minen stuut!”

De wielewaal roept: „Hendrik Ekelhof.” Zoo heet hij in Twente.

En wat de kwartel beweert heeft ook niet veel variatie in te DE R.

in één richting — naar de schuur. Nu was die schuur op dat landgoed gebouwd door de monniken van vroegere tijden. Ze was zoo groot als een kerk en van schietgaten voorzien.

Van binnen was de duisternis vreesaanjagend, en de plaats was vervuld van de zuivere, lekkere lucht van graan. Ze was ook vol ratten. Zij renden in troepen over den vloer; zij hielden gezellige avondjes in de korenmanden; zij maakten acrobatische kunsten langs de balken; hadden een regelmatige handelszaak heen en weer, in hun wangen graan meedragend naar hun holen. Zij inspecteerden elke val, die opgezet was voor hun stichting, en, nadat ze ze op wetenschappelijke wijze met hun staarten hadden losgemaakt — ten minste ik vermoed dat ze het met hun staarten deden, ik begrijp anders niet hoe zij het wonder op andere wijze konden klaarspelen — smulden zij van het lokaas, dat erin zat.

Bij iederen uitgang stond een rat op wacht. Hun taak was, de gemeente te waarschuwen voor katten. Zij waren de schildwachten. Van hen hing de veiligheid der anderen af. Er waren eveneens een aantal ratten wier plicht — of neiging — het was, den plattegrond te bestudeeren. Deze heeren onderzochten het zwaar gedekte dak en bercofden de musschen-nesten, vermoordden de nestelende zwaluwen, en alle andere schepsels, zwak genoeg om in hun macht te komen.

Als zij een schepsel vonden, te sterk voor hun enkelvoudige strijdkracht, of een prooi te groot om mee te dragen, waren zij verplicht door alle wetten van het rattendom den heelen troep te roepen. Niet alleen het dak onderzochten deze ratten, maar al de schuren, loodsen en den grond om en in den omtrek der schuur. Zij waren om zoo te zeggen, de lichte cavalerie der ratten; de jonge mannetjesratten, dorstend naar roem en avonturen, of als ge liever de waarheid wilt hooren, naar voedsel en vechten.

Nu, op het oogenblik, waarover ik schrijf, kwam van buiten af een jonge mannetjesrat, een van de padvinders, haastig binnen loopen. Hij was een zeer groot snoevend exemplaar, en in zijn omgeving — ik zal het maar fluisteren — stond hij bekend als een tiran altijd, en als een moordenaar nu en dan.

Hij ging op zijn hurken zitten midden op den vloer der schuur en piepte luid. Oogenblikkelijk werd ieder paar glanzende oogen in zijn richting gekeerd. Toen, nadat hij publiek had gekregen, piepte hij nog een beetje en, zich op zijn staart omdraaiend waar hij zat, verdween hij door het gat in den muur, waardoor hij was binnen gekomen. Dit bedoelde, even duidelijk alsof hij het had gezegd, dat hij

Foto E. van de Vijvere.

UDENAARDE.

VLAAMSCH RENAISSANCE-HUIS IN DE VRIJHEIDSSTRAAT.

iets had ontdekt, dat de moeite waard was, en dat ieder, die honger had, hem maar moest volgen.

Ongeveer tien ratten volgden hem.

Zij kwamen bij den koeienstal, waar reusachtige gestalten van vee tegen de duisternis afstaken, en het zware ademen van liggend vee de stilte verbrak. Dwars door den koeienstal leidde de verkenner hen, en naar het erf, of een deel ervan, waar vier reusachtige korenstapels — ieder duizend schepels bevattend — de wacht hielden over de kippenhokken. De stapels waren de voornaamste voorraadschuren voor de republiek der ratten als de winter kwam. Hier, heel dicht tusschen de twee grootste stapels kwamen zij, voorafgegaan door den verkenner, bij een geheel nieuw fenomeen. Het was absoluut vreemd en absoluut niet gelijkend op iets dat zij ooit in hun kort, slecht leven hadden gezien. Het was er ook den vorigen nacht niet geweest. Maar de reuk — o, de heerlijke reuk, die iemand het water in den mond bracht!! De reuk was van spekvet en vervulde de heele lucht. En de geur van spekvet is voor de rat wat de lucht van hutsplot en worst is voor den werkloozen man op straat.

Wat zij zagen was een tobbe, half in den grond gegraven. Dat was niets bijzonders! Neen! Maar die tobbe had een plank, die van buiten van den grond kwam en uitstak tot zijn einde bijna precies boven het midden der tobbe kwam, en aan dat einde was een stuk spek stevig vast gemaakt.

Let nu op de slimheid van den jongen rat. Hij had het ding gevonden, maar was bang gevaar te loopen als hij ermee speelde. Ratten zijn geen dwazen, en iets nieuws wekt hun argwaan op — die toch nooit lang slaapt — en zij denken aan een val. Vandaar de reden waarom de verkenner zijn vrienden riep, en niet zelf op het spek aanviel.

Dit ding onderzochten en beschouwden zij en beroken zij en probeerden het van ieder mogelijk en onmogelijk gezichtspunt. Zij schudden zelfs aan de smalle plank om te zien of het stevig was. Toen eindelijk, na een half uur van zorgvuldige beraadslagingen — alleen verbroken door het alarmsein van een onverwachten uil — waagde een moedige geest het over de plank te loopen. Er gebeurde niets. Onder zich kon hij, terwijl hij voortkroop, den glans van water zien, daar de tobbe ongeveer tot een kwart met water was gevuld.

Ook kon hij zien dat in het midden een eilandje was, gevormd door twee of drie bakstenen op elkaar te zetten, een boven den ander. Hij kon niet raden waarvoor dit was, ofschoon hij zeer zenuwachtig was en zoo voorzichtig als een rat maar kon zijn en dat is anderhalf maal de gewone voorzichtigheid. Maar het spek was zeer zeker lekker. Daar viel niet over te twisten. Het was beslist echt spek. Hij at zooveel hij lustte en keerde terug, plaats makend voor een ander, en die weer voor andere — waarvan, dat spreekt vanzelf, de verkenner die het zaakje had gevonden er een was — en de maan, die een half uur later opkwam, vond ze nog druk bezig, zoo groot was dat heerlijk stuk spek.

Den volgende nacht en den daarop volgende nacht gebeurde hetzelfde. Telkens kwamen de ratten en vonden dat sappige stuk spek wonderbaarlijk vernieuwd, en er was weer een smulpartij. Een eindelooze stroom ratten liep over die smalle plank, die uitstak boven de half begraven tobbe. Het was vreemd, dat de jonge mannetjesrat altijd degene was, die de tijding bracht, dat het feestmaal gereed was. Zijn hol was dan ook het dichtst bij de tobbe. Misschien was dat de reden. Hoe dan ook, hij paste wel heel goed op elken avond niet de eerste te zijn, die zich op die plank waagde.

Toen, op den vijfden nacht, daalde het noodlot op hen neer. Het was een donkere nacht, zwart als de ingang van een put en stil als de dood, behalve wanneer de donder in

het noorden gromde. Er was een zwaar gevoel in de lucht, zwaar als lood, en het minste geluid kon van heel ver gehoord worden. Uilen hadden in de schemering geschreeuwd, maar nu waren zij stil. Alles was stil. De heele wereld hield den adem in, alsof zij wachtte tot er iets gebeurde. Zoo is het altijd als de donder rondwaart.

De ratten kwamen als gewoonlijk naar buiten en maakten spookachtig geritsel in de duisternis. Al de bewoners der wildernis hielden van een stillen nacht. Men kon dit weten doordat de vleermuizen in de lucht allerlei ingewikkelde dansen uitvoerden, veldratten tusschen het gras zachtjes neurieden, geitenmelkers draaiend op klepperende vleugels voorbijgingen, kieviten van de bergen omhoog neerstreken, voorbijtrekkend met een snorren van krachtige vlerken, en de stilte scheen nog grooter door het fijne koor van honderden krekels.

De geur van het spek was dien nacht bijzonder lekker bij die half begraven tobbe. Ik denk dat er een extra groot stuk was. Gezoudt, als ge tot de bewoners van de wildernis hadt behoord, het op grooten afstand hebben kunnen ruiken.

Er was een troep ratten om de tobbe heen, snuffelend, ruikend, probeerend, want die ratten verloren geen oogenblik hun sluwheid. Er was beslist een menschenreuk op die tobbe, maar die was er altijd geweest. Iemand moest toch komen, om het spek er heen te brengen. Zij waren er al aan gewend, en hoe dan ook, het was te voren veilig genoeg geweest.

(Wordt vervolgd).

Foto E. van de Vijvere.

OUDENAARDE.
BUITENPORTIEK VAN
MAAGDENDALE.

Ontvangen Boeken.

Het boschvolkje, door William J. Long. Vertaling van Cilia Stoffel. Geïllustreerd. W. L. & J. Brusse's Uitgevers-Maatschappij.

Weer een bundel aardige en leerzame dierenschetsjes van den Amerikaan Long, den liefdevollen beschouwer van de dierenwereld. Vooral „Ch' geegee-lokk-sis”, de schets van het blijde zwartkopmeesje, is allerliefst.

Geologie van Nederland, door Dr. W. N. G. van der Sleen. Rotterdam. Nijgh en van Ditmar's Uitg. Mij., 1920.

Inleiding tot de Geologie van Nederland, door G. J. A. Mulder. Bij J. B. Wolters, Groningen, den Haag, 1920.

Moesten wij kiezen, dan zouden wij aan het eerste werkje, ten minste voor zelfstudie, de voorkeur geven. Dr. v. d. Sleen behandelt terecht eerst de oudste tijdperken der aardgeschiedenis en maakt zodoende zijn volgende uitweidingen over den vroegeren en tegenwoordigen toestand van ons land veel gemakkelijker te volgen. De heer Mulder valt om zoo te zeggen dadelijk met de deur in huis en zijn behandeling der stof is minder overzichtelijk. Als leesboek voor inrichtingen van onderwijs heeft echter ook zijn boek goede eigenschappen.

Beide werkjes zijn van een groot aantal belangwekkende illustraties voorzien.

Noord-Holland. Written and illustrated by Arthur Marshall. Published by the Official Information Office.

De Algemeene Nederlandsche Vereeniging voor Vreemdelingenverkeer heeft met deze fraai verzorgde uitgave, die tal van keurige afbeeldingen rijk is, een goede daad verricht. De tekst, waarin wijlen Arthur Marshall, van wien ook de foto's zijn, een autotocht door Noord-Holland beschrijft, is lezenswaardig en 't geheel zal niet nalaten een goeden invloed uit te oefenen op het bezoek van Engelsch-sprekenden aan Noord-Holland.